

Dr. Marija Javornik Krečič, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta,
marija.javornik@uni-mb.si

Valentina Lebar, OŠ Franceta Prešerna v Črenšovcih, valentinalebar@gmail.com

Pomembnost interkulturnih svetovalnih kompetenc po mnenju učiteljev v osnovni šoli

Pregledni znanstveni članek

UDK 373.3.048(497.4=214.58)

POVZETEK

Današnja družba predstavlja areno najrazličnejših kultur, katerih značilnosti se med seboj prepletajo. Predmet razprave v pričujočem prispevku je interkulturno svetovanje. V prvem delu prispevka je predstavljen pomen interkulturnega svetovanja kot vir pomoči učitelju pri soočanju z interkulturalnostjo. V drugem delu prispevka so predstavljeni rezultati empirične raziskave, izvedene junija 2009, s katero smo ugotavljali, kako osnovnošolski učitelji ocenjujejo pomembnost interkulturnih svetovalnih kompetenc.

Ključne besede: interkulturalnost, interkulturno svetovanje, interkulturne svetovalne kompetence, romski otroci, učitelj, šolska svetovalna služba

Primary school teachers' opinions about the importance of intercultural counselling

ABSTRACT

The society of today is a mosaic of different cultures, made up of a mixture of their characteristics. Because of this, the subject of this article is teachers' opinions about intercultural counseling. In the first part of the article a theoretical basis of the inter-cultural element in the classroom is presented. The role of intercultural counseling is also dealt with, which is an important (supportive) factor for teachers

who are facing a stressful intercultural environment.

The results of the empirical research, which was made in June 2009, are introduced in the second part of the article. The aim of the research, carried out among primary school teachers, was to discover their opinions about the competence of intercultural counseling.

Key words: intercultural counseling, school counselors, intercultural counseling competence, Romany children

Uvod

Slovenska šola predstavlja mešanico različnih kultur, njena socialno-kulturna pestrost pa se je z vstopom v Evropsko unijo še povečala. Ta kulturna pluralnost je zato deležna vedno več pozornosti tako učiteljev kot šolskih svetovalnih delavcev. Slednji so učiteljem pri reševanju njihovih problemov v zvezi z multikulturalnostjo lahko v veliko pomoč. Zato je naloga svetovalnih delavcev, da na intrapersonalni ravni pomagajo drugačnim, premagati konflikte in frustracije, ki jih doživljajo v šoli in okolju zaradi kulturne, socialne ali jezikovne različnosti. Posameznim (drugačnim) učencem pomagajo uskladiti njihove cilje in življenjski stil s tem, kar od njih pričakuje socialno in kulturno okolje.

Svetovalno delo v kulturno pluralnih pogojih ima zato nekatere posebnosti, ki jih mora svetovalni delavec poznati, saj lahko bistveno vplivajo na učinkovitost svetovalne pomoči (Resman, 2003).

Mrvarjeva (2004) pravi, da naj bi šolski svetovalni delavec na eni strani prek svojega dela z učenci priseljenci (t. i. interkulturalnega svetovanja) sledil pedagoškemu načelu interkulturalnosti, ki prispeva k usposabljanju mladih generacij (učencev) in tudi učiteljev, staršev in drugih za življenje v multikulturalni skupnosti. S tem bi omogočali uresničevanje ciljev šole (vzgoje in izobraževanja), ki so »zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost /.../, vzgajanje za medsebojno strpnost /.../, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin /.../ ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi« (ZOFVI, 1996, čl. 2).

Na drugi ravni naj bi šolski svetovalni delavec učencem priseljencem pomagal obvladovati njihove težave, izpolnjevati prilagoditvene naloge in krepiti obvladovalne sile učencev pri soočanju s prilagoditvenimi izzivi. Šolski svetovalni delavec naj bi zmanjševal neugodne vplive učenčeve drugačnosti – kulturne, jezikovne, religiozne, barve kože itn., hkrati pa bi s tem preprečeval, da etnične in kulturne razlike ne postanejo razlog raznovrstnim težavam na šolskem in posamezniko-

vem psihosocialnem področju. Učenci priseljenci so namreč velikokrat obravnavani kot problematični, težavni, manj sposobni, izstopajoči, večkrat zapadejo v uživanje nedovoljenih drog, so bolj nasilni, imajo slabši šolski uspeh, tudi njihove družine so problematične ipd. Poleg tega so učenci priseljenci velikokrat deležni ksenofobičnih, rasističnih in nestrpnih pripomb ter opazk (Mrvar, 2004).

Mrvarjeva (2004) tudi ugotavlja, da večina avtorjev pri teorijah in definicijah interkulturalnega svetovanja izhaja iz že uveljavljenih teorij in definicij svetovanja, pri tem pa dodaja, da je treba pri svetovanju nujno upoštevati pomen kulturnih dejavnikov, ki oblikujejo tako svetovalca kot svetovanca. Le z upoštevanjem tega bo svetovalac lahko uspešno in učinkovito opravljal svoje delo.

Danes avtorji, ki se ukvarjajo s svetovanjem, vedno pogosteje poudarjajo pomen kulturnih dejavnikov v svetovanju. Svetovalni delavec naj bi tako že med študijem pridobil obširno znanje o človeku kot kulturnem bitju. To znanje bi moral dopolniti z lastnimi izkušnjami s skupino in posamezniki, ki prihajajo iz drugačnega kulturnega okolja kot on sam. Takšno znanje in izkušnje bi svetovalnemu delavcu omogočale celostno razumevanje človeka.

Interkulturalno svetovanje pa ni namenjeno samo učencem kulturnih manjšin, ampak vsem, ki s temi učenci živijo in delajo. Tako je interkulturalno svetovanje potrebno tudi učiteljem in staršem. Svetovalni delavec tako uporablja različne strategije, da bi povečal občutljivost učencev in staršev za kulturno drugačne ter zvišal celotno šolsko in družbeno klimo. Seveda pa mora svetovalni delavec povečevati zavest tudi kulturno drugačnih posameznikov in skupin (Resman, 2003).

Resman (2003) trdi, da je svetovalna pomoč potrebna, da bi učenci na notranji (intrapersonalni) ravni razvili:

- svojo kulturno (etnično) identiteto, ki bo steber njihovega intimnega življenja;
- sposobnosti (kompetence) občutenja kulture drugega, občutek za kulturno različnost;
- znanje za uveljavljanje v poklicnem in širšem družbenem življenju.

Področja interkulturalnega svetovanja

Področij, na katerih bi morali interkulturalna pedagogika in politika delovati, je zelo veliko. V nadaljevanju je naštetih samo nekaj pomembnejših (Skubic Ermec, 2003).

Učenje maternega jezika

Vse manjšine, bodisi avtohtone bodisi alohtone, imajo pravico do ohranjanja svojega jezika. Učenje maternega jezika in tudi spoznavanje lastne kulture veljata v evropski interkulturni pedagogiki za podlago, ki manjšinam omogoča, da ohranijo svojo identiteto. S tem se ohranja njihova kultura, kar velja za podlago oblikovanja trdne identitete.

Tako v Sloveniji pri pouku slovenščine slovenski učenec pridobiva slovensko identiteto. Če ima materinščina tako pomembno vlogo v človekovem življenju, potem se moramo vprašati, ali imajo tisti, ki niso pripadniki slovenskega naroda in njihova materinščina ni slovenščina, možnost, učiti se svoje materinščine. Če ugotovimo, da je nimajo, potem je gotovo, da so njihove izhodiščne možnosti za šolski uspeh manjše kot možnosti drugih slovenskih otrok. Kot potrjujejo številne raziskave, se otroci, ki ne obvladajo globlje svojega maternega jezika, ne bodo mogli dobro naučiti tujega jezika (jezika okolja). Če ne dosežemo globljega obvladovanja svojega jezika, ne dosežemo niti globljega obvladovanja tujega, torej tudi jezika, v katerem poteka pouk. Če učenec obvlada jezik na pogovorni ravni, to še ne pomeni, da je sposoben razumeti akademska (šolska) besedila in jih tudi sam producirati.

Učenje maternega jezika torej ni samo pravica manjšinskih etnij do ohranjanja lastne etnične oz. kulturne identitete, temveč je tudi nujen pogoj za šolski uspeh (prav tam).

Spoznavanje manjšinskih kultur

Možnost, da učenci pripadniki etničnih manjšin spoznavajo svojo kulturo, ima v interkulturni pedagogiki posebno vrednoto. S tem učencem pokažemo, da cenimo njihovo kulturo in jo imamo za enakovredno večinski. Poleg tega prevladuje prepričanje, da poznavanje zgodovine, navad, umetnosti, geografije itn. svoje izvorne domovine krepki kulturno oz. etnično identiteto in s tem tudi samozavest in samopodobo (prav tam).

V interkulturni pedagogiki je prevladujoče tudi mnenje, da se morajo s kulturami otrok, ki so na eni šoli, seznanjati vsi učenci in učitelji. To naj bi z zornega kota učencev krepilo njihovo medetnično razumevanje, sprejemanje in odpiralo vrata ustvarjalnejšemu sodelovanju; učiteljem bi tako znanje pomagalo razumeti nekatere specifičnosti učencev in upoštevati njihove specifične potrebe, prispevalo pa naj bi tudi k vzgoji za strpnost na splošno.

Učinki takega pouka se lahko izničijo, če je pouk izrazito etnocentričen. Učitelj torej ne sme kulture večinsko predstavljati skozi različne učne vsebine.

Učitelj

Interkulturalna pedagogika poudarja pomen izobraževanja učiteljev za interkulturno vzgojo in izobraževanje. Učitelji morajo poznati teorijo, biti sposobni sociološke analize ter sposobni in pripravljeni, razmisliti o svojih stališčih, morebitnih predsodkih in diskriminacijski praksi. Gre za sprejetje interkulturalizma kot vrednote.

Pedagoška načela se najbolj izražajo v učiteljevem pristopu. Ta mora najprej postati senzibilen za drugačnost nasploh. Integracija otroka, ki je drugačen od večine, lahko uspe le, če je splošna pedagoška klima naklonjena drugačnosti. Nekatere študije kažejo, da so učitelji, ki pripadajo večinski kulturi, do manjšinskih učencev manj strpni, od njih pričakujejo nižji uspeh in jim zato ne ponudijo dovolj podpore, jih bolj kritizirajo in kaznujejo ter jim manj zaupajo. Kadar so učitelji diskriminativni, je največji problem v tem, da to večinoma počnejo nenamerno, nezavedno. Delujejo na podlagi nekaterih neozaveščenih stereotipov in predsodkov, ki jih imajo ljudje v družbi do nekaterih marginaliziranih skupin. To pa lahko spremenimo le tako, da začnemo o tem iskreno razmišljati, se informirati in sami pri sebi preučevati svojo prakso (prav tam).

Pomen interkulturnih učnih programov, vsebin, učbenikov in drugih pripomočkov

Zelo pomembna naloga interkulturalne pedagogike je tudi, da se ukvarja z oblikovanjem interkulturnih učnih programov, gradiv ter se vključuje v analizo drugih učnih predmetov in učbenikov. Prizadeva si za odstranitev meja in predsodkov med »nami« in »drugimi« (prav tam).

Interkulturalizem kot pedagoško načelo

Interkulturalna pedagogika razvija interkulturalizem kot pedagoško načelo. Za uresničevanje obeh temeljnih ciljev (enakost uspeha za manjšine in usposobljenost za miroljubno, ustvarjalno življenje v multikulturalni družbi) ni dovolj, da pri pouku določene vsebine in predmete dodamo, hkrati pa pustimo, da šola ostaja etnocentrična, da učitelji delajo razlike med učenci ipd.

Tako kot velja za vsako pedagoško načelo, mora tudi interkulturalizem prežemati vzgojo in izobraževanje na vseh ravneh (prav tam).

Interkulturalne svetovalne kompetence

Poleg empatije, iskrenosti, čustvene topline, strpnosti, spoštovanja itd. se od svetovalnega delavca danes zahtevajo tudi nove kompetence, t. i. interkulturalne sveto-

valne kompetence. Mrvarjeva (2004) poudarja, da jih lahko najširše definiramo kot sklop stališč, znanj, spretnosti in sposobnosti, ki so potrebni za delo s svetovanci, ki prihajajo iz drugega kulturnega okolja, in tudi za delo s posamezniki in drugimi institucijami, ki se kakor koli srečujejo s problematiko multi/interkulturalnosti. Avtorji različno definirajo svetovalčeve interkulturalne svetovalne kompetence. Mrvarjeva (2004) navaja nekaj definicij:

Pedersen in Ivey (1993, prav tam) govorita o »v kulturo usmerjenih spretnostih« svetovalca, ki zajemajo: svetovalčevo spretnost, da identificira kulturne dejavnike pri sebi in svetovancu; znanje o različnih kulturah in znanje o vplivu le-teh na razvoj posameznika; svetovalčevo spretnost za sodelovanje in interakcije s posamezniki iz različnih kultur (str. 155).

Mecheril (1998, prav tam) interkulturalne kompetence definira kot svetovalčeve profesionalne sposobnosti, da v konkretni interkulturalni svetovalni situaciji in v ravnanju prepletene dimenzije interkulturalnosti združi tako, da so produktivne in v korist svetovancu.

Sue (1998, prav tam) govori o treh karakteristikah, ki jih ima kulturno kompetenten svetovalci: je znanstveno usmerjen (oblikuje hipoteze in ne dela prenapljenih sklepov o poteku svetovanja), je sposoben dinamičnega odločanja (ve, kdaj lahko sklepe posplošuje, kdaj jih individualizira), ima dobro znanje o določenih kulturnih skupinah, iz katerih njegovi svetovanci prihajajo, in ima spretnosti za delo s temi svetovanci.

Mar Castro Varela idr. (1998, prav tam) menijo, da so interkulturalne svetovalne kompetence v ožjem pomenu nujno potrebne, če so med svetovancem in svetovalcem jasne kulturne razlike, potrebne pa so tudi takrat, ko oba pripadata različnim manjšinam. Interkulturalne svetovalne kompetence so bistveni del svetovalčeve profesionalnosti. So sposobnosti, da se svetovalci ne oprime stereotipnih mnenj o drugih, pač pa pustijo, da ga drugi presenetijo. To pa zahteva refleksijo svetovalca o njegovem lastnem kulturnem izvoru, razvoju identitete in o ozadju razvoja teh dveh.

Resman (2003) poudarja, da si mora svetovalni delavec, če si prizadeva, uspešno svetovati učencem kulturne manjšine, prizadevati, da čim bolj spozna njihove navade in njihovo kulturo. Poleg splošnega poznavanja kulture, iz katere učenec izhaja, je v konkretnih primerih pomembno še:

- da svetovalci spodbujajo učenca, da govori o sebi, svoji družini in njihovih izkušnjah, da bi ugotovil, katere značilnosti so v učenca vsajane in kakšne so njegove ambicije in ambicije družine;

- da učenci s svetovalcem spregovorijo o katerem koli vprašanju ali težavi, saj jim bo svetovalac lahko šele potem pomagal;
- da svetovalac ne odneha, če je učenec do njega zadržan, saj lahko ta zadržanost izhaja iz tega, da svetovalca premalo pozna ali pa je to posledica že vrojenega vrednostnega sistema manjšine;
- da svetovalac spodbuja učenca, da opisuje, kaj o njem in njegovem vedenju mislijo doma starši, sorodniki, sosedje; spodbudi naj ga, naj primerja svoje osebno videnje s tem, kar o njem mislijo drugi.

Resman (prav tam) je mnenja, da svetovanje učencu več ne bo potrebno, ko je le-ta sposoben sam razrešiti probleme, ki so posledica kulturne »razdvojenosti«.

V današnjem času najbolj sprejete in najbolj natančno definirane so interkulturne kompetence, ki jih je objavilo združenje Committee of the Association for Multicultural Counseling and Development v okviru American Counseling Association (Holcomb McCoy, 2000, v Javornik Krečič, 2006). Tako naj bi šolski svetovalni delavec za učinkovito interkulturno svetovanje razvil prepričanje, znanje in spretnosti na naslednjih treh ravneh:

1. Na ravni zavedanja o lastni kulturi in kulturnih vrednotah

Šolski svetovalni delavec naj sprejema in spoštuje rasne, etnične, kulturne in vrednostne razlike med njim in učencem. O svoji lastni kulturi in dediščini mora imeti specifično znanje, ob tem se mora zavedati vpliva, ki ga ima njegova lastna kultura na njegovo definiranje pojmov normalno in nenormalno. Vedeti mora tudi, kako različni pojavi diskriminacije in stereotipov vplivajo nanj in na njegovo delo.

Svetovalni delavec se mora udeleževati tudi izobraževanj, usposabljanj in seminarjev na temo interkulturalnosti ter tako vedno znova izboljševati svoje interkulturno znanje in sposobnosti. Prav tako je pomembno, da se v primeru, če se ne čuti dovolj interkulturno kompetentnega, posvetuje s kolegi.

2. Na ravni zavedanja o učenčevi (svetovančevi) kulturi in njegovem svetovnem nazoru

Svetovalac naj bi se zavedal morebitnih negativnih čustvenih reakcij do drugih kultur in etničnih skupin, saj to lahko negativno vpliva na njegov odnos z učencem. Poznati mora učenčevo kulturo ter vpliv le-te na razvoj njegove identitete. Težave (diskriminacija itd.), s katerimi se srečujejo ti otroci, namreč lahko pustijo posledice, kar lahko vpliva na proces svetovanja.

Svetovalni delavec mora prav tako slediti raziskavam in najnovejšim ugotovitvam na temo interkulturalnosti in duševnega zdravja manjšin in priseljencev. Izredno pomembno je, da se s svojimi učenci srečuje tudi zunaj šole (npr. doma, na praznovanjih), saj tako bolje spozna način življenja učencev in razmere, v katerih živijo.

3. Na ravni uporabe kulturno primernih strategij, oblik in metod svetovanja

Svetovalac naj pozna terminologijo s področja interkulturalnosti. Spoštovati mora učenčevo vrednostno usmerjenost in versko pripadnost. Upoštevati mora strategije, metode in oblike pomoči, ki jih učenec pozna iz svojega ožjega okolja. Pomembno je tudi, da sprejme dvojezičnost, saj nesprejemanje jezika predstavlja eno največjih ovir.

Prav tako naj svetovalni delavec dobro pozna različne instrumente, strategije, teste, pri katerih upošteva učenčeve kulturne karakteristike. Seznanjen naj bo tudi s strukturo učenčeve družine, hierarhijo in vlogami v družini ter z vrednostno in versko usmerjenostjo družine.

Pomembno je, da si svetovalac prizadeva, omiliti probleme elitizma, zatiranja, rasizma in podobnih pojavov tako pri učiteljih kot tudi pri starših. Prizadevati si mora za povečanje občutljivosti za te pojave.

Vsebinska opredelitev empirične raziskave

V prvem delu prispevka smo nakazali pomen interkulturalnega svetovanja. V okviru empirične raziskave, izvedene junija 2009, pa nas je zanimalo:

(1) Kako učitelji ocenjujejo pomen posameznih interkulturalnih svetovalnih kompetenc, in sicer:

- spretnost sodelovanja in interakcije s posamezniki iz drugih kultur;
- spretnost identifikacije kulturnih dejavnikov pri sebi in svetovancu;
- znanstveno usmerjenost svetovalca (oblikuje hipoteze in ne dela prena-gljenih sklepov o poteku svetovanj);
- spretnost dinamičnega odločanja (ve, kdaj lahko sklepe posplošuje, kdaj jih individualizira);
- poznavanje terminologije, ugotovitev in raziskav s področja interkulturalnosti;
- seznanjenost s strukturo, delovanjem in vlogami v svetovančevi družini ter njegovim načinom življenja.

(2) Kakšne so razlike v učiteljevih ocenah teh interkulturalnih svetovalnih kompetenc glede na to, ali imajo sami neposredno izkušnjo s poučevanjem romskih otrok ali pa te izkušnje nimajo.

Metodološka opredelitev raziskave

Raziskovalna metoda

Raziskava temelji na deskriptivni kvazialno neeksperimentalni metodi pedagoškega raziskovanja.

Opis vzorca

V raziskavi je sodelovalo 100 učiteljev štirih pomurskih osnovnih šol. Vzorec je zajemal 25 učiteljev in 75 učiteljic. 27 učiteljev v vzorcu poučuje naravoslovne in tehnične predmete, 32 pa družboslovne in humanistične predmete. Prav tako vzorec zajema 27 učiteljev razrednega pouka in 14 učiteljev, ki izvajajo bodisi podaljšano bivanje bodisi dodatno strokovno pomoč ali kaj drugega.

65 učiteljev v vzorcu se pri pouku neposredno srečuje z romskimi otroki (torej jih poučuje), drugih 35 pa neposrednega stika z njimi nima.

Potek zbiranja podatkov

Postopek zbiranja podatkov je potekal z uporabo anketnega vprašalnika za učitelje. Anketiranje je bilo izvedeno konec meseca junija 2009. Po privolitvi vodstev šol in učiteljev so bile na štiri pomurske osnovne šole osebno razdeljene ankete. Tudi izpolnjene anketne vprašalnike smo prevzeli osebno.

Opis merskih instrumentov

Anketni vprašalnik smo sestavili na osnovi ustrezne literature in s pomočjo predhodnih raziskav. V začetku vprašalnik vsebuje 4 vprašanja o objektivnih dejstvih, to so spol, predmetno področje poučevanja, leta delovne dobe in neposredno srečevanje/nesrečevanje z romskimi otroki. V nadaljevanju vprašalnik vsebuje vprašanje zaprtega tipa, s katerim smo dobili odgovore na vprašanje o učiteljevi oceni posamezne interkulturalne svetovalne kompetence.

Vprašalnik je sicer zajemal še več vprašanj, vendar se bomo v pričujočem prispevku omejili samo na predstavitev rezultatov, dobljenih na prej opisan del anketnega vprašalnika.

Obdelava podatkov

Podatke smo obdelali s pomočjo programa SPSS. Za preizkušanje razlik med spremenljivkami smo uporabili χ^2 -preizkus.

Rezultati in diskusija

Poleg empatije, iskrenosti, čustvene topline, strpnosti, spoštovanja itd. se od svetovalnega delavca danes zahtevajo tudi nove kompetence, t. i. interkulturene svetovalne kompetence. Prva izmed njih je spretnost sodelovanja in interakcije s posamezniki iz drugih kultur.

Spretnost sodelovanja in interakcije s posamezniki iz drugih kultur

SODELOVANJE IN INTERAKCIJA	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	45	69,2 %	24	68,6 %	69	69,0 %
Delno pomembno	15	23,1 %	10	28,6 %	25	25,0 %
Manj pomembno	5	7,7 %	1	2,9 %	6	6,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 1,272$; $P = 0,530$; $P > 0,05$					

Tabela 1: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po spretnosti sodelovanja in interakcije s posamezniki iz drugih kultur glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

Kakor kaže χ^2 -preizkus, lahko ničelno hipotezo (H_0) obdržimo. Med učitelji, ki se neposredno srečujejo z romskimi otroki, in tistimi, ki se z njimi ne srečujejo, ni statistično značilne razlike. Obojim se spretnost sodelovanja in interakcije zdi enako pomembna.

Na podlagi rezultatov pri tej spretnosti lahko sklenemo, da se učiteljem zdi spretnost sodelovanja in interakcije za svetovalnega delavca zelo pomembna. Glede na rezultat torej ne bi smel biti noben svetovalni delavec oziroma nobena svetovalna služba brez te spretnosti, kar pa je odvisno tudi od izobrazbe, izkušenj in motivacije samega svetovalnega delavca.

Spretnost identifikacije kulturnih dejavnikov pri sebi in svetovancu

Kot pravita Pedersen in Ivey (1993, v Mrvar, 2004), je to ena od »v kulturo« usmerjenih spretnosti, ki vplivajo na razvoj posameznika. Identifikacija kulturnih dejavnikov pomeni, da spoznamo značilnosti naše in svetovančeve kulture, ki nas vodijo skozi svetovalni odnos.

IDENTIFIKACIJA	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	34	52,3 %	16	45,7 %	50	50,0 %
Delno pomembno	22	33,8 %	10	28,6 %	32	32,0 %
Manj pomembno	9	13,8 %	9	25,7 %	18	18,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 2,176$; $P = 0,337$; $P > 0,05$					

Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po spretnosti identifikacije kulturnih dejavnikov pri sebi in svetovancu glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

Na osnovi χ^2 -preizkusa ničelno hipotezo (H_0) potrdimo in s tem zanikamo statistično značilne razlike med učitelji, ki se neposredno srečujejo z romskimi učenci in tistimi, ki se ne srečujejo z njimi.

Za anketirani vzorec lahko rečemo, da se zdi spretnost identifikacije kulturnih dejavnikov pri sebi in svetovancu pomembnejša učiteljem, ki se neposredno srečujejo z romskimi učenci. Ta spretnost pa se učiteljem, ki se z romskimi učenci ne srečujejo, ne zdi posebej pomembna, frekvence njihovih odgovorov so razporejene enakomerneje.

Znanstvena usmerjenost svetovalca (oblikuje hipoteze in ne dela prenažljenih sklepov o poteku svetovanja)

ZNAJSTVENA USMERJENOST	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	19	29,2 %	10	28,6 %	29	29,0 %
Delno pomembno	23	35,4 %	14	40,0 %	37	37,0 %
Manj pomembno	23	35,4 %	11	31,4 %	34	34,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 0,239$; $P = 0,887$; $P > 0,05$					

Tabela 3: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po znanstveni usmerjenosti svetovalca glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

Kakor kaže χ^2 -preizkus, med učitelji, ki se pri svojem delu neposredno srečujejo z romskimi otroki, in tistimi, ki se ne srečujejo z njimi, ni statistično značilnih razlik. Ničelno hipotezo (H_0) lahko obdržimo. Neposreden stik torej nima posebnega pomena, obema skupinama učiteljev se zdi znanstvena usmerjenost svetovalca delno ali manj pomembna. Pričakovati bi bilo, da se bodo učitelji tukaj med seboj razlikovali, torej da bodo tisti, ki z romskimi otroki nimajo stika, znanstveno usmerjenost svetovalca bolj poudarjali.

Spretnost dinamičnega odločanja (ve, kdaj lahko sklepe posplošuje, kdaj jih individualizira)

Spretnost dinamičnega odločanja svetovalnega delavca je velikega pomena v svetovalnem odnosu, saj lahko le-tega ohromi, če svetovalni delavec te spretnosti ni zadosti več. Dinamično odločanje pomeni, da je svetovallec pripravljen tudi prisluhniti in svetovančevih besed ne takoj posploševati, temveč slišati tudi drugo stran in se šele potem odločati o intervenciji.

ZNANSTVENA USMERJENOST	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	16	24,6 %	8	22,9 %	24	24,0 %
Delno pomembno	34	52,3 %	21	60,0 %	55	55,0 %
Manj pomembno	15	23,1 %	6	17,1 %	21	21,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 0,656$; $P = 0,721$; $P > 0,05$					

Tabela 4: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po spretnosti dinamičnega odločanja glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

χ^2 -preizkus kaže, da med učitelji, ki se neposredno srečujejo z romskimi otroki, in tistimi, ki se z njimi ne srečujejo, ni statistično značilnih razlik, zato ničelno hipotezo (H_0) obdržimo. Za vzorec lahko rečemo, da eni in drugi učitelji menijo, da je ta spretnost za svetovalnega delavca delno pomembna. Pričakovali bi, da ji bodo učitelji, ki se z romskimi otroki neposredno srečujejo, pripisali večji pomen, saj je v odnosu s temi učenci potrebno ravnati posebej premišljeno.

Poznavanje terminologije, ugotovitev in raziskav s področja interkulturalnosti

Svetovalni delavec mora slediti raziskavam in najnovejšim ugotovitvam na temo interkulturalnosti in duševnega zdravja manjšin in priseljencev, prav tako mora poznati terminologijo. Če je svetovalni delavec dobro znanstveno podkovan, se tudi lažje osvobodi predsodkov in stereotipov o drugih kulturah. Spretnost poznavanja terminologije, ugotovitev in raziskav s področja interkulturalnosti ima posreden vpliv na svetovalni odnos.

ZNAKSTVENA USMERJENOST	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	16	24,6 %	3	8,6 %	19	19,0 %
Delno pomembno	39	60,0 %	25	71,4 %	64	64,0 %
Manj pomembno	10	15,4 %	7	20,0 %	17	17,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 3,831$; $P = 0,147$; $P > 0,05$					

Tabela 5: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po poznavanju terminologije, ugotovitev in raziskav s področja interkulturalnosti glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

Na osnovi χ^2 -preizkusa lahko ničelno hipotezo (H_0) obdržimo, saj med učitelji, ki se srečujejo z romskimi otroki, in tistimi, ki se z njimi ne srečujejo, ni statistično značilne razlike. Podrobnejši pogled na tabelarične rezultate za vzorec pa kljub temu da se zdi spretnost poznavanja terminologije, ugotovitev in raziskav s področja interkulturalnosti učiteljem delno pomembna, kaže, da ji večji pomen pripisujejo učitelji, ki se z romskimi otroki neposredno srečujejo. Ti se zaradi svojega dela tudi v večji meri o tem posvetujejo s svetovalnimi delavci, zato mora svetovalni delavec dobro poznati področje interkulturalnosti, njegovo terminologijo in aktualne novosti.

Seznanjenost s strukturo, delovanjem in vlogami v svetovančevi družini ter njegovim načinom življenja

Svetovalni delavec mora biti za kakovosten svetovalni odnos seznanjen s strukturo, delovanjem in vlogami v svetovančevi družini ter z njegovim načinom življenja. Svetovalnik naj spodbuja učenca, da govori o sebi, svoji družini in njihovih izkušnjah, da bi ugotovil, katere značilnosti so v učenca vsajane ter kakšne so njegove ambicije in ambicije družine.

SEZNANJENOST	NEPOSREDNO SREČEVANJE Z ROMSKIMI OTROKI				SKUPAJ	
	Da		Ne			
	f	f %	f	f %	f	f %
Zelo pomembno	39	60,0 %	17	48,6 %	56	56,0 %
Delno pomembno	21	32,3 %	17	48,6 %	38	38,0 %
Manj pomembno	5	7,7 %	1	2,9 %	6	6,0 %
SKUPAJ	65	100 %	35	100 %	100	100 %
IZID χ^2-PREIZKUSA	$\chi^2 = 3,073$; $P = 0,215$; $P > 0,05$					

Tabela 6: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev po seznanjenosti s strukturo, delovanjem in vlogami v svetovančevi družini glede na neposredno srečevanje z romskimi otroki

Med učitelji ni statistično značilnih razlik, zato lahko ničelno hipotezo (H_0) potrdimo.

Rezultati za vzorec pa kažejo, da se seznanjenost svetovalca s strukturo, delovanjem in vlogami v svetovančevi družini zdi pomembnejša učiteljem, ki se vsakodnevno neposredno srečujejo z romskimi učenci. Veliko vlogo ob tem igrajo najbrž že pridobljene izkušnje v primerjavi z učitelji, ki se z romskimi otroki ne srečujejo in se jim ta kazalec zdi delno pomemben.

Ob koncu lahko sklenemo, da so vse omenjene spretnosti za svetovalnega delavca velikega pomena; kot najbolj pomembno so učitelji ocenili spretnost sodelovanja in interakcije s posamezniki iz drugih kultur ter seznanjenost s strukturo in funkcioniranjem svetovančeve družine.

Zaključne misli in sklep

Družba od današnjega vzgojno-izobraževalnega sistema oziroma šole pričakuje, da bo oblikovala takšne rodove otrok, ki jim bosta razizem in kulturno nasilje nad posameznikom tuja. S tem razlogom je potrebno uveljavljati koncept kulturno pluralne šole, v kateri enakopravno sodelujejo učenci različnih socialnih, verskih in kulturnih skupin ter skupnosti.

Za oblikovanje takšne šole pa je potrebno postoriti marsikaj. Kot priča zakonodaja, se država že nekaj let na najboljši možni način trudi, v osnovno šolo integrirati romske otroke, še bolj pa jih v sistemu vzgoje in izobraževanja obdržati za daljše časovno obdobje. Kljub vsem njenim prizadevanjem pa ji nemalokrat spodleti,

vedno znova se pojavljajo vprašanja, kje so razlogi za neuspeh in kaj bi bilo še potrebno spremeniti (Husar Černjavič, 2006; Skubic Ermenc, 2006).

Takšne in drugačne dileme so razlog, da se danes aktualizira vprašanje interkulturne vzgoje. V našem prispevku smo zato obravnavali pomen interkulturnih svetovalnih kompetenc. Raziskovali smo, kakšen pomen jim pripisujejo učitelji ter ali na njihovo oceno vpliva neposredna izkušnja z romskimi otroki.

Statistično sicer nismo dokazali, da bi med učitelji, ki poučujejo, in tistimi, ki ne poučujejo romskih otrok, obstajale statistično značilne razlike. Rezultati za vzorec pa nakazujejo, da učitelji, ki imajo neposredno izkušnjo s poučevanjem romskih otrok, višje vrednotijo posamezne interkulturne svetovalne kompetence. Rezultati lahko tako služijo kot izhodišče za nadaljnje raziskovanje, hkrati pa kažejo na pomembnost šolske svetovalne službe kot akterju pomoči učitelju pri soočanju z interkulturnostjo.

LITERATURA

Husar Černjavič, M. (2006). *Socialna integracija romskih učencev v prekmurskih osnovnih šolah*. Magistrsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Javornik Krečič, M. (2006). Pomen interkulturnega svetovanja in interkulturnih kompetenc šolskega svetovalnega delavca. *Pedagoška obzorja*, 21 (2), 16–23.

Mrvar, P. (2004). Interkulturno svetovanje in interkulturne svetovalne kompetence. *Sodobna pedagogika*, 55 (3), 146–167.

Resman, M. (2003). Interkulturna vzgoja in svetovanje. *Sodobna pedagogika*, 54 (1), 60–79.

Skubic Ermenc, K. (2003a). *Enakost izobraževalnih možnosti v slovenski osnovni šoli s perspektive interkulturnosti*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Skubic Ermenc, K. (2003b). Komu je namenjena interkulturna pedagogika? *Sodobna pedagogika*, 54 (1), 44–59.

Skubic Ermenc, K. (2006). Slovenska šola z druge strani. *Sodobna pedagogika*, 57 (posebna številka), 150–167. *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*. (1996). Uradni list RS, št. 12/1996. Pridobljeno 5. 5. 2009, s <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199612&stevilka=567>.